

Definició Global del Treball Social a Melbourne (2014)

Global definition of Social Work of Melbourne (2014)

Ana Isabel Lima Fernández¹

Resum

A l'article s'explica el perquè i el com del procés seguit per arribar a la nova definició global de treball social aprovada a Melbourne el 2014 per la Federació Internacional del Treball Social (FITS) i l'Associació Internacional d'Escoles de Treball Social (AIETS). Es va revisar a partir de l'anterior de 2000/2001 que va tenir una gran repercussió, però també va ser molt criticada pel seu marcat caràcter occidentalista. La nova definició inclou noves aportacions com la superació del binomi teoria i pràctica, una major vinculació en el deure de canvi social, l'apoderament i l'alliberament de les persones i el reconeixement de la diversitat i la responsabilitat col·lectiva dels pobles, llançant una imatge molt més visionària de la professió.

Paraules clau: Definició global, treball social, diversitat, canvi social, interacció.

Abstract

This article explains the process followed to reach the new global definition of social work adopted in Melbourne in 2014 by the International Federation of Social Workers (IFTS) and the International Association of Schools of Social Work (IASSW). The new definition is based on a revision of the previous one which was adopted in 2000/2001 and had a great impact, although it was widely criticized for its strong western character. The new definition includes new contributions such as the overcome of the binomial theory/practice, a greater link to the duty of social change, empowerment and liberation of people, recognition of diversity and the collective responsibility of people, showing a much more visionary image of the profession.

Key words: Global definition, social work, diversity, social change, interaction.

Per citar l'article: LIMA FERNÁNDEZ, Ana Isabel. Definició Global del Treball Social a Melbourne (2014). *Revista de Treball Social*. Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya, abril 2016, n. 207, pàgines 143-151. ISSN 0212-7210.

¹ Treballadora social, presidenta del Consell General del Treball Social, directora Mancomunidad Mejorada-Velilla, Comitè executiu de la FITS Europa i docent de grau de treball social a les universitats UCM i UNED. analima@cgtrabajosocial.es

1. Introducció

El present article intenta exposar el procés i les consideracions que han portat a establir la nova definició global del treball social que ha estat realitzada per l'Associació Internacional d'Escoles del Treball Social (AIETS) i la Federació Internacional del Treball Social (FITS) de manera conjunta, i que va ser aprovada el juliol de 2014 a Melbourne (Austràlia) després de revisar durant anys l'anterior definició aprovada per la FITS l'any 2000 i per la AIETS l'any 2001. En el procés de revisió van participar nombroses organitzacions associades i professionals del treball social de tot el món, entre elles van participar els Col·legis Oficials del Treball Social espanyols a través del Consejo General del Trabajo Social (CGTS).

La proposta de la nova definició es va fer el 2014, des de la Junta Directiva de l'AIETS i des del Comitè Executiu de la FITS per ser aprovada en els òrgans màxims de les dues organitzacions. La proposta realitzada i aprovada va ser la següent:

El treball social és una professió basada en la pràctica i una disciplina acadèmica que promou el canvi i el desenvolupament social, la cohesió social i l'enfortiment i l'alliberament de les persones. Els principis de la justícia social, els drets humans, la responsabilitat col·lectiva i el respecte a la diversitat són fonamentals per al treball social. Secundat per les teories del treball social, les ciències socials, les humanitats i els coneixements indígenes, el treball social involucra les persones i les estructures per fer front a desafiaments de la vida i augmentar el benestar (FITS i AIETS, 2014).

El treball social és una professió basada en la pràctica i una disciplina acadèmica que promou el canvi i el desenvolupament social, la cohesió social i l'enfortiment i l'alliberament de les persones. Els principis de la justícia social, els drets humans, la responsabilitat col·lectiva i el respecte a la diversitat són fonamentals per al treball social. Secundat per les teories del treball social, les ciències socials, les humanitats i els coneixements indígenes, el treball social involucra les persones i les estructures per fer front a desafiaments de la vida i augmentar el benestar (FITS i AIETS, 2014).

El coneixement del debat que es va produir en el procés de revisió pot portar a comprendre l'envergadura i complexitat del fet de consensuar una definició de manera global atenent les diferents mirades i les diferents pràctiques que es donen en els diferents contextos territorials en l'àmbit regional, nacional i global.

2. Antecedents i fonamentació

La definició anterior va ser aprovada per l'AIETS (2001) i la FITS (2000) a l'assemblea celebrada a Mont-real (Canadà):

La professió de treball social promou el canvi social, la resolució de problemes en les relacions humanes i l'enfortiment i l'alliberament del poble per incrementar el benestar. Mitjançant la utilització de teories sobre comportament humà i els sistemes socials, el treball social intervé en els punts en què les persones interactuen amb el seu entorn. Els principis dels drets humans i la justícia social són fonamentals per al treball social (FITS i AIETS, 2000/2001).

Aquesta definició substitueix la de 1982 com a primera Definició Internacional de Treball Social, anomenada Definició de

Brighton. Va ser aprovada per l'Assemblea General de la FITS a la seva Junta General, a Brighton (Anglaterra), i deia:

El treball social és una professió el propòsit de la qual és dur a terme canvis socials a la societat en general i en les seves formes individuals de desenvolupament (FITS, 1982).

Cal no oblidar que la definició de Mont-real va suposar un pas important per a la professió, una de les més utilitzades i citades en la literatura social. Remarcava el compromís del treball social amb els drets humans i la justícia social com a guia per a la intervenció professional. No obstant això, es van produir moltes crítiques a aquesta definició pel seu marcat caràcter "occidentalista". És per això que el 2007 la FITS i l'AIETS 2007 van crear una comissió internacional que va treballar la nova definició durant sis anys, va recopilar totes les aportacions i comentaris arribant a comptabilitzar fins a 160 comentaris. El 2013 es va iniciar una fase de finalització de la consulta a tots els membres de les dues organitzacions que va culminar amb la presentació i aprovació de les assemblees generals a Melbourne el juliol de 2014.

El Consejo General del Trabajo Social (en endavant CGTS) va participar de manera activa en la revisió de la definició des del debat que es va produir a l'Assemblea Mundial de Munic el 2006 on es decideix iniciar la revisió del procés, a causa de les crítiques rebudes. Certament existia consens en la necessitat de mantenir una definició global encara que la pràctica del treball social sigui diversa en els diferents països del planeta. Arran de la formalització del procés final per part de la FITS el 2013, des del CGTS es va crear un grup de treball format per professionals convidats, aquells a qui van proposar els col·legis oficials i per la presidenta del CGTS. En aquesta comissió van participar els Col·legis de Múrcia, València, Catalunya, Àlaba, Badajoz, Alacant i Madrid. El grup va fer una revisió i va proposar una sèrie de canvis en la definició, que va ser presentada a l'Assemblea General Ordinària de Col·legis Oficials de Diplomats en Treball Social i Assistents Socials del març de 2014, celebrada a Barcelona, i posteriorment va ser presentada a l'Assemblea de Delegats de la FITS Europa celebrada a Madrid el maig d'aquest any. Un cop recollides les propostes dels diferents països, la FITS va realitzar la proposta final analitzant cada paraula de manera exhaustiva.

3. Conceptes bàsics sobre les definicions globals de treball social. Mandats, principis, coneixement i pràctica

En la definició global de 2000/2001 s'incorporaven una sèrie de qüestions sobre la missió del treball social amb la idea de facilitar a totes les persones el ple desenvolupament de les seves potencialitats, contribuir a l'enriquiment de les seves vides i a la

prevenció de les disfuncions. Es plantejava que el sistema de valors, teoria i pràctica estaven interrelacionats entre si, detallant els conceptes bàsics des de valors de la professió que estan recollits en els codis ètics nacionals i internacionals i que parteixen d'ideals humanitaris i democràtics basats en el respecte a la igualtat, el valor i la dignitat de totes les persones. Aquesta conceptualització es manté en la següent definició juntament amb l'expressió de la solidaritat amb les persones que estan en desavantatge, la necessitat de lluitar contra la pobresa i l'exclusió social i el compromís amb els drets humans i la justícia social.

Els conceptes bàsics utilitzats en la nova definició es detallen al voltant de mandats bàsics, principis, coneixement i pràctica. Els mandats bàsics són definits per la FITS Global com la promoció del canvi social, el desenvolupament social, la cohesió social i l'enfortiment i l'alliberament de les persones. Al seu torn es defineix el treball social com una professió i la pràctica d'una disciplina acadèmica que reconeix que els factors històrics, socioeconòmics, culturals, espacials, polítics i personals interconnectats serveixen com a oportunitats i/o barreres per al benestar i el desenvolupament humà. Al seu torn, es planteja que el mandat del canvi social en el seu enfocament d'intervenció social tant individual, familiar i grupal com comunitària ha de fer-se quan es valori la seva necessitat de desenvolupament impulsat per la necessitat de qüestionar les condicions estructurals que contribueixen a la marginació, l'exclusió i l'opressió. Així mateix la professió també se sent compromesa amb l'estabilitat social, sempre que no s'utilitzi per discriminar, marginar i excloure qualsevol col·lectiu de persones.

En el procés de la nova definició es van rebre propostes que tractaven alguns principis de la professió, els més esmentats es referien al respecte pel valor i la dignitat inherent dels éssers humans, a no fer mal, el respecte per la diversitat, el suport i reconeixement de drets sovint conflictius entre si com els drets individuals, de la família, culturals, dels grups, de la llengua, a emfatitzar la coexistència de drets humans i responsabilitat col·lectiva i la interdependència. A més de tenir en compte els drets individuals i col·lectius també s'incidia que les treballadores i treballadors socials *co-construïssin* el coneixement amb les persones i les comunitats amb les quals treballen. L'objectiu de la professió és orientar-se cap a la causa dels problemes i no només en els símptomes, i que el treball social sigui transformador (TRUELL, 2014). D'altra banda, es planteja que és responsabilitat dels treballadors i treballadores socials de tot el món defensar, enriquir i fer realitat els valors i principis reflectits en definició global, ja que només es pot fer efectiva quan la professió es compromet activament amb els seus valors i la seva visió (FITS, 2014).

4. Principals disquisicions en el procés de revisió de les diferents regions de la FITS. Diferents visions

A més de les crítiques promogudes per les organitzacions de Llatinoamèrica relacionades amb l'excessiva visió occidentalista i la focalització als drets individuals deixant fora els drets col·lectius, també es va qüestionar que la definició de 2000/2001 no feia al·lusió a la teoria de treball social ni al coneixement indígena (FITS, 2012). Aquesta proposta va venir de la mà de les treballadores i treballadors socials indígenes que havien patit els efectes negatius de la imposició de models de treball social occidentals en el seu context comunitari, per la qual cosa van criticar les nefastes conseqüències que van patir a les seves comunitats posant com a mostra l'anomenada "generació robada" a Austràlia, on es va sostenir la influència de l'enfocament del treball social occidental que no va respectar ni va comprendre la importància cultural de la família i la col·lectivitat en aquest territori. Així mateix també van existir crítiques de les organitzacions de la regió d'Àsia i del Pacífic, ja que pensaven que la definició estava massa enfocada cap al canvi social (TRUELL, 2014). Cal destacar que algunes organitzacions de països europeus es van resistir al canvi de la definició, ja que la definició estava referenciada en la seva legislació i consideraven que seria molt complexa la modificació de la normativa en els seus països per tal d'actualitzar-la.

Les diferents visions dels països van generar un gran debat que va ocupar molta dedicació i esforç a les dues organitzacions, l'AIETS i la FITS. Des del treball social ens podem sentir orgullosos d'haver pogut arribar a un consens per a l'aprovació de la nova definició tenint en compte que és molt general però que queda oberta perquè es desenvolupi a cada país atenent a les característiques de cada territori, ja que es pot ampliar als nivells nacional i/o regional sempre respectant les Mocions Addicionals sobre el tema que es van aprovar a l'assemblea general de la FITS 2014:

Cap part d'aquesta definició serà interpretada de manera que interfereixi amb qualsevol altra part d'aquesta definició.

Les ampliacions en els àmbits nacionals i/o regionals no interferiran en el significat dels elements de la definició ni amb l'esperit de tota la definició.

A mesura que la definició de treball social és l'element clau per establir la identitat d'un grup ocupacional, una futura revisió d'aquesta definició ha de ser iniciada només després d'una avaluació precisa del procés d'aplicació i la necessitat de canvi. L'addició de noves observacions ha de ser la primera opció abans de modificar la definició (FITS, 2014).

5. Materials i mètodes

Per a l'obtenció de les dades recollides en el text s'ha realitzat una revisió bibliogràfica, a partir tant de fonts primàries com de fonts secundàries que tracten el tema de la definició. S'ha consultat bibliografia i documents no publicats que corresponen a la FITS i al CGTS als quals s'ha tingut accés, ja que es forma part d'aquestes organitzacions. Aquests documents són informes i actes, així com l'estatut i perfil professional i les propostes del grup de treball d'experts del CGTS. A més, des del punt de vista qualitatiu, s'ha inclòs l'observació fruit de la participació directa en el procés de revisió de la definició i de l'elaboració de la nova definició tant en el grup d'experts del CGTS com dels grups de treball i comissions de la FITS Europa i la Global on s'ha debatut aquest tema en profunditat. Aquesta observació i participació m'ha permès poder recollir les discrepàncies de les diferents organitzacions de països membres i participar en els intensos debats.

6. Resultats i discussió

L'última definició global de treball social mostra tres grans aportacions. Una d'elles es refereix a la superació del debat tradicional entre disciplina i professió o teoria i pràctica, per això defineix el treball social com una disciplina científica que capacita els professionals que s'han format en aquest àmbit per a l'exercici operatiu de les funcions que se li han encomanat.

Una altra de les aportacions es refereix a la clara posició sobre el debat del paper del treballador social, sigui com a un simple tècnic normalitzador de situacions o bé com a agent de canvi, per posicionar-se en el deure de canvi social com un professional actiu i compromès amb el benestar de les persones, grups i comunitats, per donar poder i emancipar les persones.

Finalment, l'última aportació és el reconeixement de les diversitats dels pobles i de les aportacions dels coneixements de les comunitats indígenes. En l'informe de comentaris de la FITS la definició de 2014 explica que el treball social té per objecte la reparació del colonialisme de l'històric discurs científic occidental (LIMA i VERDE, 2014).

A través de l'actual definició s'ha intentat posar fi a les crítiques de l'anterior definició adaptant-la a la situació actual del treball social en el món, centrant-se en la dignitat, la defensa dels drets humans i la justícia social incloent els drets culturals i familiars. Potser en aquesta definició la controvèrsia ve donada amb la paraula "indígena" com també es va posar de manifest en la ratificació de la definició a l'Assemblea General Ordinària de Col·legis Oficials de Diplomats en Treball Social del 13 de desembre de 2014, ja que no es tradueix de la mateixa manera en totes les regions, en el nostre cas podria ser substituïda per «minories», per això des de la FITS es va animar a les organitza-

Finalment, l'última aportació és el reconeixement de les diversitats dels pobles i de les aportacions dels coneixements de les comunitats indígenes.

cions associades perquè l'adaptessin en l'àmbit nacional i/o regional.

La inclusió d'aquesta frase va ser una important decisió argumentada i presa per la Comissió Internacional per crear tantes definicions com fossin necessàries, reconeixent la importància que les comunitats relatives al treball social puguin adaptar-la al seu context.

El procés de revisió i actualització de la definició global ha estat molt complex, tot i això segur que seguirà despertant altres crítiques que mostren la maduresa de la professió en una organització com la FITS que va creixent progressivament passant de tenir 63 països quan va començar el procés als més de 100 que té en l'actualitat. Els nous membres que van incorporant les seves perspectives de la professió procedeixen fonamentalment de les regions de Llatinoamèrica-El Carib, d'Àsia-El Pacífic i d'Àfrica.

7. Conclusions

- Hi ha una gran complexitat per arribar a un consens mundial sobre una única definició global del treball social.
- L'actual definició global de treball social es va realitzar a partir de la que es va adoptar el 2000/2001 per les dues organitzacions internacionals FITS i AIETS tant des de la pràctica professional com de l'àmbit acadèmic.
- L'anterior definició de 2000/2001 ha estat molt coneguda, citada i respectada per moltes autoritats governamentals fins a la seva substitució el 2014, s'hi va destacar el compromís de la professió amb la justícia social i els drets humans, a més va esdevenir inspiració i guia per a molts treballadors i treballadores socials.
- No obstant això, l'anterior definició també va recollir moltes crítiques d'algunes organitzacions professionals a causa de la seva "visió occidental" del treball social, així com per centrar-se fonamentalment en drets individuals i poc en els drets col·lectius i per no tenir molt present la diversitat de les comunitats indígenes.
- L'actual definició del treball social ha estat fruit d'un llarg procés consultiu que va durar sis anys en el qual es va comptar amb una gran participació de les diferents organitzacions mundials del treball social tant des de l'àmbit acadèmic com de la pràctica professional on s'inclou el CGTS. A la FITS es van rebre 160 esmenes per a la nova proposta, a més els països que s'han anat incorporant a aquesta organització han anat aportant una gran diversitat de visions al voltant de la definició.
- La nova definició ha estat ben acollida, contribuint a una imatge més visionària de la professió tenint en compte les

comunitats on es treballa tant en l'àmbit local com regional i global. Les seves principals característiques són:

- Indica que es tracta d'una disciplina acadèmica basada en la pràctica que capacita els professionals per al seu exercici, a més destaca l'aposta pel canvi social, els drets humans, l'apoderament i l'emancipació de les persones.
 - Posa l'accent en la necessitat d'atendre també a la responsabilitat col·lectiva sobre el benestar des del punt de vista de la importància del reconeixement de drets per part dels governs, les comunitats i la ciutadania en general.
 - Expressa que el treball social té la seva pròpia base teòrica, que *co- construeix* coneixement amb les persones amb qui treballa, i que també pot utilitzar l'aprenentatge inclusiu del coneixement indígena.
- Els canvis produïts en la nova definició global mostren l'avenç cap a una professió més inclusiva, coherent i unida per aconseguir el seu objectiu fonamental que cobra sentit quan els treballadors i les treballadores socials adquireixen compromís amb els seus valors i la seva visió.

Bibliografía

- LIMA, A. I. i VERDE, C. Perfil profesional, funciones, espacios profesionales y población destinataria del trabajo social. A PASTOR, *Las prácticas curriculares en el grado de trabajo social. Supervisión y construcción del conocimiento desde la práctica profesional*. Madrid: Universitas, S.L., 2014, pàg. 287, 105-141. ISBN 978-84-7991-433-2.
- AYUNTAMIENTO PORTUGALETE: *Guía de lenguaje inclusivo y no sexista*. [Recuperat: 09/05/2016] <http://www.portuigualdad.com/wp-content/uploads/2016/04/Manual-igualdad-lenguaje-Libro-estilo-lenguaje-administrativo-portugalete-2016.pdf>
- CONSEJO GENERAL DEL TRABAJO SOCIAL (CGTS):
- Dictamen sobre definición y objetivos profesionales. *Servicios sociales y Política social*, Consejo General del Trabajo Social, 1993, vol. 30, pàg. 9-12.
- *Estatuto de la profesión*. Document intern aprovat en Asamblea General (2002). Sense publicar.
- *Perfil profesional del trabajador social en el siglo XXI*. Document intern aprovat en Asamblea General (2003). Sense publicar.
- *Informe grupo expertos definición del trabajo social 2014*. (Mª Asunción Martínez-Román, Koldobi Velasco, Carmina Puig, Edurne Aranguren, Ana I. Lima Fernández, Víctor Giménez, Joaquín Santos). Sense publicar.
- Federación Internacional del Trabajo Social (FITS):
- *Historia de la FITS a nivel mundial*. [recuperat: 29/4/2016] <http://ifsw.org/latin-america/historia-de-la-federacion-internacional-de-trabajadores-sociales-a-nivel-mundial/>
- *Propuesta de definición de trabajo social*. [Recuperat: 28/04/2014] <http://ifsw.org>
- *Informe a la Asamblea General de la FITS 2014 sobre la Definición Global del Trabajo Social*. TRUELL. [Recuperat: 7/05/2014] <http://ifsw.org/get-involved/global-definition-of-social-work/>
- *Propuesta de un nuevo documento ético*, la FITS Junta General de 2004, 7 de juliol de 2004.
- Declaració política aprovada a la Junta Executiva de la FITS, Washington DC, EUA., 2 de maig de 2005
- Actes de les assemblees generals de la FITS Global de 2006 a Munic (Alemanya); 2008 a Salvador de Bahía (Brasil); 2010 a Hong Kong; 2012 a Estocolm (Suècia); i 2014 a Melbourne (Austràlia).
- *Informe gente indígena. Pueblos indígenas y derechos humanos*. [Recuperat: 30/04/2016] <http://ifsw.org/policies/indigenous-peoples/>